

Almázia

Banská Štiavnica Mesto kultúry 2019

Kultúrna príloha

28. augusta 2019
číslo 16.

samostatne
nepredajné

Vladimír Nemčok st.: Spomienky na Klinger

V Meste kultúry pokračuje zber rodinného striebra - spomienok Štiavničanov. Tento raz ďakujeme pánovi Vladimírovi Nemčokovi, ktorý rozpráva svoje zážitky spojené s legendárnym tajchom.

Bol som neposedné zvedavé decko, bol som všade tam, kde sa niečo dialo, mal som rád pohyb. Rok 1961 bol pre mňa prelomový. Kamaráti ma zaviedli na Klinger, ku krásnemu magickému jazeru, ktoré priťahovalo všetkých, hlavne mladých, ktorí túžili po pohybe a športovom vyžití. Bolo tam živo, veselo a mňa si to tam jednoducho pod-

manilo. Skúsil som takmer všetky športy - atletiku, zápasenie, vzpie- ranie, aj moderný trojboj. Plávanie však bolo dominantné. Po čase prišli aj úspechy z krajských pretekov, slovenského pohára, ale najviac si cením titul majstra ČSSR v štafete 4 x 100 m prsia v roku 1969.

Športová atmosféra v Štiavnicí bola vtedy neopakovateľná. V 50. - 60. rokoch bol najväznejší tréner pán Ladislav Csefalvay. Venoval sa aj vodnému pólu a pomáhal tiež udržiavať moderný trojboj, ktorý bol v tom období veľmi populárny. Generácia mojej doby ale žila najmä plávaním a vodným pólom. V tej dobe sa trénovalo inak ako v súčasnosti. Letá neboli také horúce, teplota vody bola okolo 20 stupňov a to sme hovorili, že je teplá ako lúh. Odplávali sme kilometer a pol, viac sa nedalo. Svalstvo v takejto vode stuhlo, dýchalo sa ťažšie. Napriek tomu sme dosahovali slušné výkony aj v rámci Slovenska. Vodné športy boli vtedy v Štiavnicí veľmi populárne. Vodnopólové zápasy boli spoločenskými udalosťami, na ktoré prišlo aj 2000 ľudí a nedajbože, aby bola našim pólistom spravená nejaká krivda, lebo rozhodca bol hneď vo vode. To som párkrát zažil.

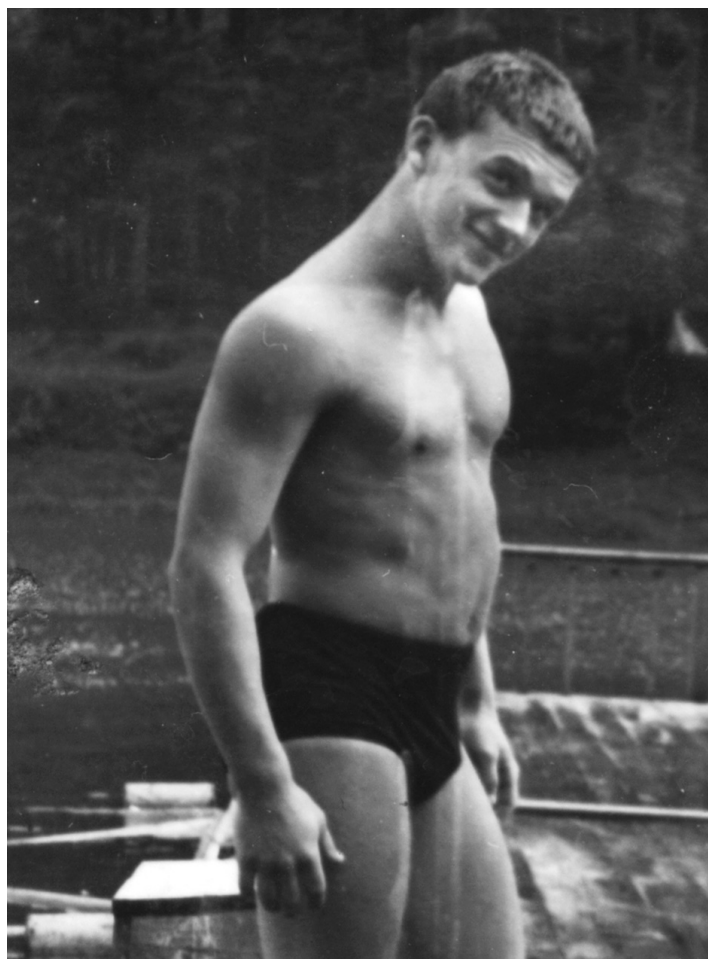
Letné dni sme trávili na Klinger. Doobeda sme trochu povysťrajali a poobede sme trénovali. Plávanie vtedy patrilo pod Štiavnický atletický klub, ktorý mal vyše storočnú tradíciu. Vysokoškolskí študenti, ktorí sa vracali do Štiavnice zo svojich štúdií, prinášali nové poznatky o trénoch. Pán Filip Daninger, študent medicíny,

bol vtedy brankárska hviezda, reprezentant ČSSR vo vodnom póle. Bol veľkým vzorom pre všetkých. Pri súťažiach sa mu mladší neodvážili tykať, tak hovorili: „Pán doktor, prihrajte mi.“ To bolo úsmevné.

Táto „klingerská etapa“ vodných športov skončila na jeseň v roku 1968. Prešli sme na plaváreň a na Klinger sme chodili sporadicky a väčšinou už len nostalgicky spomínať. Boli to krásne roky, na ktoré sa nedá zabudnúť. Boli sme mladí, nič nebolo nemožné. Myslím, že svoj čas sme neprehajdákali. Moje rodinné striebro je neoddeliteľne spojené so športom, nielen počas aktívnej plaveckej kariéry, v role trénera, ale aj prostredníctvom synov, vnučky, ktorí boli a sú úspešní vo svojich kategóriách.

Pri spomienke na Klinger a Štiavnické plávanie musím spomenúť viacerých ľudí, ktorí sa značnou mierou zaslúžili o jeho rozvoj. Netreba zabudnúť na pána Ladislava Kristu, Karola Melcera, manželov Zerolovcov, Jána Šišku, Jána Čamaja. Poďakovanie patrí všetkým menovaným a nemenovaným, ktorí sa podieľali a podieľajú na dobrých výsledkoch plaveckého športu a tiež aj pánovi Bartkovi za oživenie atmosféry na Klinger vďaka bufetu, ktorý spríjemňuje pobyt pri jazere všetkým, ktorých si jazero podmanilo tak, ako kedysi mňa.

Text: Vladimír Nemčok st.
Ďakujeme, pán Nemčok, za zdieľanie a váš osobný prínos k rozvoju športu v našom meste.

V. Nemčok st., Staré dobré časy, Klinger, 1965. Foto: rodinný archív

Fotkou učí rozprávať príbehy

Wikus, čo tá motivovalo k tomu, aby si precestoval polku sveta a prišiel sem, do Banskej Štiavnice, na rezidenciu?

V roku 2017 som Štiavnicu navštívil po prvýkrát. Žije tu môj kamarát, fotograf Nico a keď som sa tu ocitol, upútala ma na prvý pohľad zvláštna stavba na Šobove a v jej okolí život, ktorý sa nedá s ničím v meste porovnať. Vizuálne mi to evokovalo sociálne bývanie u nás v Juhoafrickej republike. Začal som sa vypytovať, zbierať si informácie o situácii a živote Rómov, ktorí tu žijú. Celkom ma zaujalo, že táto menšina žije oddelene, pred vstupom do mesta a centrum Štiavnice s touto komunitou nie je nijako prepojené. Venujem sa profesne dokumentárnej fotografii a téma menšiny mi nie je cudzia. U nás doma som fotil menšinu „bielych“, ktorá je, povedal by som, ekonomickou pevnosťou krajiny. Je v úplne opačnej pozícii ako menšina Rómov tu na Slovensku, ktorá žije častokrát na hranici chudoby, v zlých podmienkach.

O dva roky neskôr v roku 2019 si dostal pozvanie do Štiavnice prísť na dlhšie a počas jedného mesiaca tu práve túto tému rozpracovať.

Áno, na pozvanie prísť sem na umeleckú rezidenciu som okamžite zareagoval pozitívne a rozhodol som sa tému s Rómami rozpracovať formou fotografických workshopov s komunitou detí na Šobove a na Povrazníku. Na Šobove pracujem so šiestimi deťmi medzi 9 a 12 rokov a na Povrazníku s deviatimi deťmi medzi 10 a 17 rokov, čo je spolu pomerne veľká skupina. Každý z účastníkov projektu dostal dva jednorazové 35 mm fotoaparáty. Má k dispozícii 54 fotiek. Je na ňom/nej, čo sa rozhodne zo svojho okolia odfoťiť. Vznikne veľké množstvo fotomateriálu, zároveň obmedzené počtom políčok na filme.

Čo je cieľom workshopov?

Snažím sa deti zaujať a motivovať ich, aby sa na svoje okolie pozerali so záujmom. Aby svoju komunitu vedeli opísať a zachytiť na obrázku. Aby v niekoľkých fotografiách vznikol príbeh, ktorý o ich živo-

Fotograf Wikus de Wet počas fotografického workshopu na Šobove. Foto: archív Wikusa de Weta

te povie niečo osobné. V tom, ako pracujú, je veľa energie a potenciálu. Som tu krátko, ale vidím, že ak sa im človek venuje intenzívne, vedia to oceniť. Po práci a stretávaní sa nás na záver čaká knihársky workshop. Vlastné fotografie doplnené o texty si deti budú vkladať do osobných kníh. Každý si z workshopu odnesie originálnu knihu, ktorá vzniká v spolupráci so štiavnickou knihárskou dielňou Chytrô.

Ako tie workshopy prebiehali? To si deťom rozdal fotoaparáty a nechal ich fotiť?

Nie, prvé stretnutia boli bez fotoaparátov, bez techniky. Rozdal som deťom kamery vyrobené z papiera. Boli trochu sklamané, ale malo to zmysel. Mali sa naučiť pozeráť cez hľadáček a opisovať, doslovne na kúsok papiera, čo vidia, predtým, ako začnú fotiť. A už počas tejto etapy bolo veľmi zaujímavé sledovať, ako rôzne deti nazerajú na svoje okolie. Niektoré detailne popisali rodinný život, ďalšie krajinu okolo miesta, kde žijú. Začali „písať“ a „rozprávať“ príbeh komunity.

Bolo ľahké nájsť spoločný jazyk?

Vo svojich predošlých projektoch som pracoval v rôznych kultúrnych komunitách. Práca fotografa

v Juhoafrickej republike aj moje iné projekty v Afrike – napríklad pre UNICEF – ma zaviedli do rôznych komunít. Videl som veľa šťastia aj nešťastia. Som zvyknutý vnímať rôznorodosť. Sám pochádzam z krajiny, ktorá je veľmi rozmanitá. Na Šobove či Povrazníku som dostal možnosť pracovať s komunitou, ku ktorej nemám žiadnu väzbu. Nehovorím ani slovensky, až na pár základných fráz. O to dôležitejšie bolo na úplnom začiatku nejako vybudovať vzájomný vzťah, získať si ľudí, ich dôveru. Pretože ak chceš fotkou niečo povedať, nemôžeš len tak prísť a začať fotiť. Častokrát fotkou vstupuješ do privátnej zóny fotografovaného a to bez získania si dôvery nejde. Tu svoje zohrali komunitné organizácie, ktoré tu pôsobia, aj asistentky, ktoré som dostal k dispozícii, aby mi pomohli nájsť spoločnú reč.

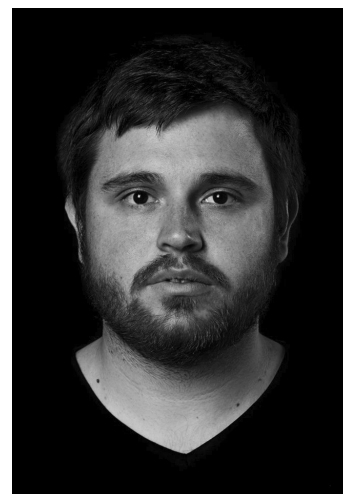
A popri tom organizovaní detí počas workshopov stihneš urobiť aj nejakú vlastnú fotku?

Áno, snažím sa fotiť a aj nakrúcať krátke filmy priamo na Šobove aj Povrazníku. Uvidím, koľko a akého materiálu nakoniec vznikne.

Wikus de Wet je fotograf na voľnej nohe pochádzajúci z Johannesburgu, Južná Afrika. Zaznamenáva sociálne problémy vo svojej

krajine so zameraním na problémy spojené s pôdou a Afrikánskou kultúrou. Jeho práce boli prezentované v rôznych juhoafrických publikáciách, ako sú The Mail & Guardian, The Sunday Times a Beeld a tiež sa objavili v medzinárodných tlačovniach, ako sú The New York Times, The Wallstreet Journal, Internazionale a GEO. V mesiaci august 2019 absolvoval rezidenčný pobyt v programe EDU AIR, ktorý organizuje Banská St a nica Contemporary v rámci projektu Almázia Štiavnica: Mesto kultúry 2019.

S Wikusom de Wetom sa rozprávali Jana Luptáková a Zuzana Bodnárová

Wikus de Wet. Foto: archív Wikusa de Weta

„Super pocit je o nenásilí,“ hovorí Anabela Žigová

Anabela Žigová priniesla do Banskej Štiavnice **SUPER POCIT** – autorský projekt, v ktorom hľadá autentický pocit nenásilia a porozumenia v bežnom živote, nielen v umení. Jedinečným spôsobom kombinuje vizuálne umenie a sociálny experiment.

Super pocit v Meste kultúry 2019 hostí Galéria Jozefa Kollára na Nám. Sv. Trojice do 16. 9. 2019. Projekt kulminuje 30. 8. diskusiou o slobode na podstienke pred galériou.

„Banská Štiavnica je špecifická tým, že čisté zlato, s ktorým Super pocit vizuálne experimentuje, je prirodzenou surovinou a hodnotou pre túto prastarú vulkanickú kalderu – kotlinu, v ktorej mesto leží. A nielen zlato, ale aj striebro, farebné kovy, nerasty, a teda aj krása ako možný zdroj čohosi dobrého v bežnom živote, je oddávna súčasťou (identity) tohto významného baníckeho miesta. Situovanie Super pocitu v centre mesta, v Galérii Jozefa Kollára, je šťastné nielen v komunikácii so staršími zbierkami tejto inštitúcie, históriou mesta, ale súčasne aj s obyvateľmi Štiavnice, keďže najmä pre nich je Super pocit určený. Ľudí denne oslovujem, pozývam ich formou umenia k diskusii o nenásilí, kráse a slobode v nás samotných,“ povedala Anabela Žigová, aktuálna rezidentka programu EDU AIR, ktorý organizuje Banská Št a nica Contemporary. „To dobré, super pocit, je v nás dostupný kedykoľvek a zadarmo. Môžeme na tom zakladať odolnosť voči násiliu a radikálnym skratkám, ktoré v súčasnosti trápia mnohých z nás,“ dodáva autorka. Super pocit mal vernisáž 16. 8. 2019 v spomínanej galérii. „Banská Štiavnica je významnou štáciou pre Super pocit. Keďže je to nielen miesto a región v srdci Slovenska, ale aj Mesto kultúry pre rok 2019, je táto kombinácia pre Super pocit vzácnou výzvou,

ktorú chcem ďalej naplňať aj v ďalších slovenských mestách a spolu s ľuďmi aj mimo umeleckej sféry, kde je spoločný dialóg dnes veľmi potrebný,“ doplnila autorka.

Anabela Žigová pracuje s projektom Super pocit už od roku 2017. Ako hovorí, „Super pocit v sebe je nad zlato“ a sama so zlatom ako materiálom aj pracuje. Diela sa vedome odpojili od negatívneho spoločenského náboja, ktorý dokáže zredukovať to krásne, detské a silné v ľuďoch na radikálnu skratku. Rôznorodé „antifa zlatíčka“ sú spojené s dobrým pocitom v sebe, ktorý sa má nachádzať na opačnej strane emočnej škály než fašizujúce myslenie a násilie. Formálne ide o samostatné výstavy, eventy a workshopy s otvoreným, organickým formátom, platformou umožňujúcou spoluprácu s ďalšími tvorcami, ktorých spája nenásilie.

Súčasťou projektu bol aj workshop zlátenia určený tiež pre verejnosť a deti. Uskutočnil sa v piatok 23. augusta v Galérii Jozefa Kollára. O tom, ako všetky tri podujatia vedené Anabelou Žigovou zarezonovali v ľuďoch, ktorí sa nechali vtiahnuť do tohto snového a zároveň reálneho sveta nášho každodenného života, napíšeme v ďalšom čísle Almázie.

Anabela Žigová (1974) sa narodila v Bratislave, dnes žije a tvorí prevažne v New Yorku, Prahe a v Bratislave. Študovala scénografiu na Vysokej škole múzických umení v Bratislave a umenie na École Nationale Supérieure des Beaux-Arts v Paríži. Na Slovensku v roku 2015 distribuovala svoj prvý celovečerný dokumentárny film Salto Mortale. V súčasnosti pracuje na ďalších edíciách autorského projektu Super pocit.

Super pocit mal premiéru v roku 2017 v Univerzitnej knižnici v Bratislave s osobnou podporou Emílie Vášáryovej a Róberta Rotha, v roku 2018 prijal nad projektom Super Apple záštitu

Foto: Lubo Lužina

Generálny Konzulát SR v New Yorku vo Wendy's Subway v Bushwicku (kurátorka Rachel Valinsky, na odporúčenie Nathalie Angles, Residency Unlimited), vlni sa konala aj solo show vo Flatgallery v Bratislave (kurátor Andrej Jaroš s podporou BSK), následne projekt hostilo Artforum Pezinok, kde sa konal aj workshop s deťmi.

Pred dvoma rokmi o ňom francúzsky umelec Nicolas Gruppo z Avignonu výstižne napísal: „Diela, ktoré nás vnímajú. Sú také, ktoré myslia, myslia pre nás a pozývajú nás zamyslieť sa hlbšie. Diela, ktoré skúmajú naše miesto vo svete, náš politický postoj a čo je aktuálne v hre. Anabelina práca je z tohto zdroja. Je náročná, poetická a politická zároveň. Zvolila si silu materiálov a experimentuje s ich schopnosťou vtiahnuť nás dovnútra. Zlato ako seduktívny, fatálny magnet pre oko. Subtílne v nás vyvoláva omamný pocit, ktorý nasledujeme ako oblak parfému a radi sa v ňom stratíme. Ale extáza je čoskoro fuč a táto nádhra za nami zaklapne. Otvorí v nás pochybnos-

ti a pocit trpkosti spojený s hlbokou jазvou pod neodolateľným zlatým povrchom. Sú diela, ktoré nám pripomínajú, že umelecká tvorba môže byť aj aktom odolnosti. Rezistencia.“

V roku 2020 bude Super pocit pokračovať pod záštitou Francúzskeho inštitútu v Bratislave a cez regionálne Alliances Françaises: Košice, Banská Bystrica, Žilina Zárečie a stredná škola Nitra. Následne by mal projekt pokračovať do ďalších slovenských regiónov

EDU AIR je mesiac trvajúca rezidencia, ktorá ponúka autorom zázemie a podmienky pre prácu na vlastnom projekte a zároveň ich vyzýva k priamej interakcii s verejnosťou formou workshopu, výstavy, prezentácie. Rezidenciu EDU AIR organizuje Banská Št a nica Contemporary v rámci projektu Almázia Štiavnica: Mesto kultúry 2019, ktorý je financovaný z verejných zdrojov z Fondu na podporu umenia.

Text: Zuzana Golianová, Mediálna podpora projektu Super pocit

Voda, kniha, raj

Leto je spojené s relaxom a neraz aj dobrým čítaním. Projekt Mesto kultúry preto nemohol obísť ani túto tému a rozhodol sa spojiť príjemné s užitočným – zaujímavých spisovateľov, turisticky atraktívne miesta, knihy, dobrú kávu a príjemné rozhovory.

Počas mesiacov júl a august sme naplánovali šesť stretnutí – dvakrát pri tajchu Počúvadlo, raz na Červenej Studni, Kolpašskom tajchu, Klingereri a Belianskom tajchu. Žiaľ, v tretí týždeň nám počasie neprialo, a tak sme museli stretnutia presunúť do nových priestorov Mestskej

knihnice v Klube Rubigall. Nebolo to však márne.

Kto boli naši hostia? Snažili sme sa vytvoriť spektrum spisovateľov, ktorí by oslovili takmer každého. Laco Kerata na Červenej Studni bol tipom pre náročnejších čitateľov, Silvia Bystričanová na tajchu Počúvadlo oslovila nežnejšie publikum. Juraj Červenák pritiahol na Beliansky tajch milovníkov dobrodružstva, Braňo Jobus v Banskom Studenci potešil deti a rodičov. Ján Uličiansky v Klube Rubigall predstavil svoju tvorbu pre deti, ale aj úzky vzťah s Banskou Štiavnicou a Anton Bódis potešil každého, kto sa zaujíma o pravidlá etikety v knižnej podobe. Rozprávania boli inšpiratívne a teší

nás, že na každé z nich si našli cestu fanúšikovia daného žánru či autora.

Pri debatách nás sprevádzala malá prenosná knižnica. Tešil nás záujem najmenších i starších. Dozvedeli sme sa, že dobrý zvyk čítať deťom u nás stále pretrváva. Radosťou bolo aj vnímať záujem strednej generácie o tituly, ktoré nie sú úplne ľahkým čítaním. Pozornosti sa tešili knihy z vydavateľstva Absynt, zbierka próz Dušana Mitana, ale aj atraktívne obrazové knihy či knihy o umení. Všetky tituly z ciest nájde verejnosť v Mestskej knižnici, ktorú sme aj touto cestou a pod hlavičkou Pusti ju k vode radi propagovali.

Text: Rastislav Marko

Pri Kolpašskom tajchu s Braňom Jobusom. Foto: autor

Novodobá Anča bude oslavovať

14. 9. 2019 si pripomenieme 70. výročie vlakovej dopravy na trati Hronská Dúbrava – Banská Štiavnica po tzv. Trati mládeže. Na návštevníkov čaká bohatý program na miestnej železničnej stanici, určený nielen pamätníkom, ale aj rodinám s deťmi.

Ak máte spomienky na cestovanie na Trati mládeže z ktoréhokoľvek obdobia, prípadne akékoľvek pamiatky na prácu na tejto trati ako železničiar (uniformy, fotografie, zápisky, preukazy, lístky a pod.), ozvite sa nám, prosím, na kultura@banskastiavnica.sk alebo na 045 94 96 51 a pomôžte nám vytvoriť nielen archív spomienok, ale aj jednodňovú výstavu počas podujatia.

Všetko zapožičané samozrejme v pôvodnom stave vrátíme. Nedajte zabudnúť ani na svojich príbuzných a známych, ktorí už nie sú medzi nami a ktorí svoj život zasvätili práci na železniciach. Radi sa pred podujatím i počas neho s vami stretneme.

Viac v budúcom čísle Almázie!

Text: Rastislav Marko

Kalendár podujatí

Carbon Club

štvrtok 29. 8. a piatok 30. 8. o 20:30, Asfaltová plocha pri SOŠLS na Kolpašskej 9
Veľkolepá kabaretná show španielskeho súboru Markeliñe. Vstup voľný.

Rezidencia EDU AIR:

Anabela Žigová, debata Super pocit

piatok 30. 8. od 18:00 do 21:00
Galéria Jozefa Kollára, Nám. sv. Trojice 8

Stretnutie s pozvanými hosťami, s ktorými sa budeme rozprávať civilne, neformálne o umení, médiách, politike.. Vstup voľný.

Štiavnica nielen strieborná alebo Mešťania, básnici a Náckovia (repríza)

sobota 1. 9. od 14:00 do 15:30, začiatok putovania: Radničné námestie, Immaculata (za MsÚ)
Humorný pohľad na históriu Štiavnice a putovanie za neobjaveným pokladom mesta v jednom. Vstupné dobrovoľné.

Plenér: Urban Legends

piatok 6. 9. a sobota 7. 9. od 8:00 do 17:00

Tretia séria výtvarných kurzov plenéristickej maľby. Prihlášky: galeria@muzeumb.sk.

Bližšie informácie o podujatiach na: Facebook: [almazia-stiavnica](https://www.facebook.com/almazia-stiavnica) alebo na stránke almaziastiavnica.sk

Ospravedlňujeme sa za chybu v popise fotky k článku Premiéra siedmich filmov štiavnických v Almázii č. 15, titulná strana. Namiesto mylné označeného M. Hudáka je na fotke M. Kuhn.

Almázia

Hlavný partner projektu

Špeciálna príloha Štiavnických novín.

Redakčná rada: Hubert Hilbert, Rastislav Marko, Daniel Harvan.

Návrh designu: I. Palečková. Vydavateľ: Mesto Banská Štiavnica. Samostatne nepredajné.

Tento projekt bol podporený z verejných zdrojov poskytnutých Fondom na podporu umenia. Príloha reprezentuje výlučne názor autorov a Fond nezodpovedá za obsah publikácie. Príloha je súčasťou projektu Banská Štiavnica 2019: Renovácia identity, ktorý z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.